

КАЗАХСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

ЭЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

«БЕКМАХАНОВ ОКУЛАРЫ» аясындағы
«ЭЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ, ЖӘНЕ САЯСИ
КЕЛЕЦІЗДІКТЕР ТАРИХЫТ:
ТЕОРИЯЛЫҚ-МЕТОДОЛОГИЯЛЫҚ ҚАЙТА ОЙЛАУ»
атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

(Алматы қаласы, 6-7 сәуір 2012 жыл)

МАТЕРИАЛЫ

международной научно-практической конференции
«ИСТОРИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ И
ПОЛИТИЧЕСКИХ КАТАКЛИЗМОВ:
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКОЕ ОСМЫСЛЕНИЕ»
в рамках традиционных «БЕКМАХАНОВСКИХ ЧТЕНИЙ»

(г. Алматы, 6-7 апреля 2012 года)

Алматы
«Қазақ университеті»
2012

Схема 3 - Тараз қаласы аймағындағы қарауыл мунаралар мен ортағасырлық қалалардың
Бқланғыс жүйесі

Кенеспік зобаланға дейінгі кененің қозғалысы жергілікті қариялардың айтуына Қарағанды
Ағасен мен Кеңесенден солтүстік бағытында жұрт, Мойынқумды кешіп өткен керуен жолдың
впйында тағы бірНейіе қарауыл мунаралар болған екен.

Құндық антап ыстықта Мойынқумның жиегінегіт Шу өзені) мен Таластын (Қалмақ арықтың)
қындағы қала, қалашық, керуен сарайда тыныстаған жолашушылар меп керуендер түнді қарауыл
аралардан бсрінгеі белгілі бағытқа алып суыт жүрген жолашушы араға бір қотып, ал керуендер
сю қонып Мойынқумды кешіп өткен.

Сонымен, Талас өңіріндегі оба-қарауылтобе Тастақ, қарауыл мунаралар мен
вфуылтебелердің орналасқан жері, ортағасырлық қалалар мен қала аймақтарының арасындағы

Іаньқсы кешенді түрде зерттеудің барысында анықталғаны: 1-ден, оба-қарауылтобе Тастақтан
врнек қаласы аймағындағы Ыстебе, Қызылту және Қоныртебе қаласының аймағындағы Ақыртебе,

Терездек, Мамай Қайыңды қалашық, тэртқулері қершетп жерде тұр, аларытпта ікелейі байланы
волған; 2-ден, биік жерде тұрған оба-қарауылтобе Тастақтың брнек қаласы мен Қызылту тэртқулі!

Қызылту 18 км солтүстік-шығыста тауалды жазығындағы Малдыбай тэртқулімен және Мамай
І вйышды тэртқулері арқылы солтүстік-батыста 18 км жердеп Сегей елді мекендермен байланысы

болған; 3-ден, таудың етегінде орналасқан Қызылту, Алмалы мунаралары, Узынсай
қуылтебесінен және Ботамойнақ тауының үстіндегі Ботамойнақ қарауыл мунаралары мен
шы қарауылтебесінен 13-25 км аралықта Талас өзенінің жағасындағы Костебе, Түймекент

қалалары мен бірқатар елді мекендердің арасында байланыс болған; 4-ден, Ботамойнақ тауының
ігі Ботамойнақ 2 қарауыл мунарасы мен таудың оңтүстік-батыс етегіндегі Жасвркен қарауыл

сынап ежелсі Тараз қалашығы қала аймағында Бесағаш, Жалпақтыбе, Темгенгі Барысхан
шары, қалашықтарының арасындағы байланыс іКС асырылған; 5-ден, ҚШШбурыл тауындағы

ш мунарасы арқылы онан оңтүстік, ондүстік-шығыстағы Тараз қаласының қала
ағы қалалар, қалашықтармен; шығыста Костебе, солтүстік-шығыс, солтүстік, солтүстік-

батысында Түймекент, Шелтөбе, Қрыртебе, Бағара, Қошырбайтебе, Қара Тертқул, Тастебе,
Етебе; батыс, оңтүстік-батыста Бесжылдық, Қыршынды қарауыл мунарасы, Шайқорық, Бектәбс

қалашығы мен елді мекендерінің арасындағы байланыс жүзеге асырылған; 6-дан,
ты қарауыл мунарасы арқылы оңтүстік-шығыстағы Бектәбс, Тараз, Керуен сарай тэртқулі,

тык-шығыстағы Шайқарық, Кімбірбуға қарауыл мунарасы, Ақтебе, Бесжылдық, Енбек,
солтүстіктегі Аса, солтүстік-батыстағы Бектебе, Қарасмер, Қыршынды қала, қалашық, елді

арасындағы байланыс жүзеге асырылған; 7-ден, Тараз қаласын жан-жағынан қоршап
і Ботамойнақ, Улкенбурыл, ҚШШбурыл тауларында орналасқан Ботамойнақ, 1, Ботамойнақ, 2,

ҚШШбурыл қарауыл мунаралары тек жекелеген қалалардың емес олардың қала
арының гана қрғаныс жүйесін қамтамасыз етумен шектелмейттегі, олар бір-бірімен байланыста

жазықтық орта ағысын алып жатқан тұтас бір шағын тарихи-мәдени ауданның да
Талас өңірінің

Ісын қамтамасыз еткен. Ал осы аймақтың оңтүстігіндегі Улкен Қақда шатқалында тұрған
жорған қарауыл мунара арқылы Таластың жазықтық орта ағысындағы және тауаралық жоғарғы

қындағы ортағасырлық қалалар мен елді мекендердің арасындағы байланыс юке асырылған болса
жрек; 8-ден, Талас өзені жағалап жүрген Қызылту керуен жолының бойында тұрған қарауылтобе

Бвазар арқылы Оқдум, Тертқул, Тортқултебе, Қоктебе, ал осы жолдың бойындағы биік жердеп
пұрауылтебе Байжантебе арқылы Кектебе, Шаруашылық, Тайтебе қала қалашық, елді мекендердің

арасындағы байланыс іске асырылған; 9-дан, Талас өңірінің төменгі ағысындағы Қалмақ арықтың
ағысында тұрған Ақкесене қарауыл мунарасы арқылы Мойынқумды жиектей орналасқан

Чтағасырлық Тетсұрмақ қалашығы, Құлтебе, Аласқантобе, Атбайлар елді мекендері мен Кеңесене
варауыл мунарасының арасындағы байланыс іске асырылған.

1. Байтисов КМ Средневековые города Казахстана на Великом Шелковом пути. - Алматы, 1998. - 216 с.

2. Елеуов Л., Қолиев С Талас өңіріндегі қарауыл мунаралары // ҚазМУ элбірғысы. Тарих сериясы. - Алматы, Вн.-№12-76-79 6.

3. Елеуов М., Қиіев С. Ортағасырлық, Тараз қаласы аймағының қарауыл мунаралары // Марғұлан оқулары - 14 шілде-практикалық конференцияның ефертері - Шымкент-Алматы, 2002. - 154-156б.

4. Сарыарқа мен Шу, Талас, Келес өңірлерінің ортағасырлық қалалары, мекендері және керуен жолдары +тылғы). Гылыми-зерттеу жұмысы туралы есеп. - Астана, 2000. // К.Р.СФМ ЭХ Марғұлан атындағы археология институтының мұрағаты. - Отыс №2. - Дөно №2544. - 52 б.

Жеринсымык есеби (кортатынды). - Алматы, 2011. - 106 б.

6. Елеуов М. Некоторые итоги исследований Ак-кесене // Тезисы конференций молодых ученых Алма-атинской области, проведенной на базе КазГУ, посвященной 40-летию победы советского народа в Великой Отечественной войне - Алматы, 1985. - С. 42.
7. Ашитчиев С, Бабоисынов К Свод памятников истории и культуры Джамбулской области. Джамбул, 1982. 208 с.
8. Кожемяка ПН. Отчет об археологических исследованиях на городище Садыр Курган в 1968 г. /Рукописный фонд отдела общественных наук АН Кирг. ССР. -Инк. 1746.-С. 40-73.
9. Елеуов М. Городище Садыр-Курган //Отчет. Шифер темы КАЭ-080. Археолог-птнографическое изучение Чуйской долины (1984г.). -Алма-Ата, 1985. С. 8-12.

ПУБЛИЦИСТИКА СМАГУЛА САДВОКАСОВА КАК ПРИМЕР СИСТЕМОГО ОСМЫСЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ И ПОЛИТИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ СЕР. 20-Х ГГ. 20 ВЕКА В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

Г.К.Мукаитов - кандидат исторических наук, доцент,
директор Центра стратегического анализа и прогнозирования КазНУ им. аль-Фараби

Смагул Садвокасов (1900-1933) - выдающийся государственный деятель своей эпохи, организатор высшей школы, просветитель, инженер, публицист. Обсуждение достижений смагуловедения в научных центрах, введение в широкий научный оборот и популяризация трудов С.Садвокасова позволит изучить его социально-экономические и политические взгляды, проблемы реконструкции его творческого наследия, деятельность в борьбе за независимое государственное развитие Казахстана и народов Средней Азии, тактику и стратегию С.Садвокасова в достижении этнической и государственной самоидентификации народов ЦАР, идеи о внешней политике будущего независимого Казахстана, роль в развитии политической мысли казахской интеллигенции первой половины прошлого столетия и взгляды на территориальное размежевание в Центральной Азии в 20-х гг. XX века.

Кто из нас не помнит сухие строчки «Истории КПСС», где период национального строительства в республиках преподносился донельзя замысловато и шаблонно? Чтобы прочувствовать эпоху, надо углубиться в чтение периодики тех времен. Среди массажа печатавшихся материалов, статьи и выступления Садвокасова воспринимались и прочитывались с особым вниманием. Автор имел солидный опыт редакторской работы, обладал несомненным талантом убеждения и логикой построения устного и письменного выступления, в-третьих, хорошо знал психологию соотечественников.

К сожалению, долгие годы забвения привели к тому, что составители историографии государства не имели возможность поставить наследие С.Садвокасова в разряд выдающихся мастеров пера, политологического и ораторского искусства. Между тем, публицистика Смагула представляет собой кладь истин, неожиданных оборотов в ходе разборов тех вопросов, что волновали казахскую интеллигенцию в период этапа становления государственного строительства второй половины 20-х годов.

По ряду причин, наследие С. Садвокасова долгое время оставалось вне поля зрения историков. Заслугой казахстанских журналистов /Б.Даримбет/, филологов /Д.Камзакбаск и др./ является то, что они в числе первых способствовали возвращению имени Смагула общественности. Узбекские коллеги-историки осуществили издание об истории первого казахского педагогического вуза, с приложением документальных материалов. Однако этого недостаточно: изучение источников и поиск тех из них, что возможно отложились в местах пребывания Садвокасова - в России, Узбекистане, еще предстоит. Практически не изучены документы омского периода учебы Смагула. И его деятельности в должности редактора республиканских газет «Еңбекші казак» и других, в наркомате просвещения КазАССР, на строительстве канала Москва - Донбасс в Воронеж.

Между тем, актуальность и значение исследования творческого наследия и взглядов С.Садвокасова, одного из самых молодых представителей национальной интеллигенции. И отличающегося самостоятельной позицией по принципиальным вопросам строительства народного хозяйства, крупного идеологического работника, впитавшего в себя общечеловеческую культуру и горячо ценившего этнокультурное наследие, несомненны.

Среди других фигур политического Олимпа казахской автономии, Смагул Садвокасов заметно выделялся эрудицией, светским характером образования, тяготением к работе с молодежью,

современников почитаются не благородные воины, а судьи-писакы, по и они ничто перед «святостью» скота и имущества («Бул заманыц шагышца Ерлер каяып, би озды, Билср каяып ма1 озды»). Оппозиция номадического мировосприятия по отношению к символам городской культуры и оседлости видна из строк: «Ак ордалар тэрк болып, Балшыктап салган там озды» («Белые юрты стали не нужны, а популярны дома из глины») [8, с. 307].

В заключении необходимо отметить, что течение Зар замзн, несмотря на своеобразие и феноменальность, тем не менее не является чем-то изолированным и не связанным с предыдущими и последующими течениями поэтической и философской мысли казахов. О преемственности с поэзией жырау уже говорилось. Одновременно многие идеи Зар заман (ностальгия по былой свободе, воспевание героев, критика настоящего и т.п.) встречаются у поэтов других школ и направлений (просветителей, демократов, бунтарей), например, у Махамбета Утемисова, Султанмахмута Торайгырова, Гумара Караша, Миржакуба Дулатова, Ахмста Байтурсынова. Например, у Гумара Караша есть такие строки: «Замана азар гаагында Халкыша ханы карамас, Кптын болар бакканы. Ел пайласын би айтпас, Тамары болар тапкды... Эдсп еркш хем бшмес Жасы тулп карттары...». «Бетгел1 бу-йра, ну жерлер Бэр! келтг казактан...» [8, с. 351, 355].

Рассматривая исламские ценности как фундамент традиционной духовной культуры, справедливо осуждая формы колониального закабаления края, упадок морали и т.д., поэты «Зар заман» не считали возможным какие-то формы адаптации, компромисса и культурной интеграции кочевников в рамках европейско-христианской цивилизации и имперской структуры России, выходя видя лишь в откочевках, смиреннии, проповеди Акыр замана и упования на Бога. Это говорит о том, что поэты Зар заман были носителями чисто традиционного мусульманского мышления, еще не затронутого реформацией.

Чуть позже в Казахстане распространяется философия и идеология джадидшма (мусульманского реформаторства), в которой наряду с критикой пороков общества, политики царизма, содержался оптимистический дух, призыв не ждать пассивно Акыр заман, а начать борьбу за духовное возрождение, считая необходимым и реальным интеграцию знаний Востока и Запада, принятие полезного опыта христианской цивилизации. При этом методом борьбы джадиды-просветители считали широкое просвещение народа, а также парламентские формы борьбы за политические права своих народов. Предтечей джадидоп (в Казахстане - главным образом движете «Алаш») был великий поэт и реформатор Абай.

1. *Кытпиди Кайсакмы Мэ)бай. Зар заман агымы. Алматы. 1997.*
2. *А/а/жан'чы У. Казак эдебиетдег1 дши-агартушылык, агым. Алматы. 1998.*
3. *Жаксылынов А. Ж. Образы, мотивы и идеи с религиозной содержанием в произведениях казахской литературы • Алматы. 1499.*
4. *Lintul F. A century of Russian rule. New York -London, 1967.*
5. *Его Превосходительству господину Туркестанскому генерал- губернатору (копия воякаданий цюмменеро Тыншайыпа М.) // Тыншайынов М. История казахского народа. Алма-Ата, 1993.*
6. *Бундр жырау Качиамануы. Швармаары. Алматы, 1992.*
7. *Эволюция восточных обществ: синтез традиционного и современного. Москва, 1984*
8. *Он гасыр жырайды. Алматы, 2006.*
9. *Мурат. К'кратырхан Б. Корытов. - Алматы, 2001.*

ТАЛАС еЩРШЦ ОРТАГАСЫРЛЫК КІРАУЫЛ МҢНАРАЛАРЫ

Елеуов М. - т.г.д., эл-Фараби атындагы КаҰҰ
археология, этнология және музеология кафедрасынын профессорш

Талас енірі. Талас еніріше 1890-2011 жылдар аралыгында журтгнлен археологиялык, зерттеу жумыстарынын нтижесінде 10 кдрауыл мулара (Кызылтас, Алмалы, Ботамойнак 1, Ботамойнак 2, Жасеркен, Салдыркорган, Юпібурыл, Кыршынды, Аккесене, Кеккссене), 2 карауылтебе (Ұзынсай, Алмалы), 2 карауылтебе-елд1 мексн (Биназар, Байжантебе) және 1 оба-карауылтебе (Тастак) есепке алынып, зерттед1. Олардын катарындагы Тастак оба-кдрауылтебе Жамбыл облысынын Т. Рыскуло^и ауданында; Кызылтас [1, с. 99], Алмалы, Ботамойнак 1, Ботамойнак, 2, Жасоркен [2, 76-6., 3, 154-156 б., 4, 31, 40-6.], Кыршынды карауыл мунаралары [5, 95-98 б.], Ұзынсай, Алмалы карауылтебелері Жамбыл ауданында; Кшпбурыл карауыл муларасы Байзак, ауданында; Аккесене карауыл мунарасы [6, с. 42], Биназар, Байжантебе карауылтебе-елд1 мексндері Талас ауданында [1, с. 183; с. 18⁸];

Кекессе карауыл муарасы Сарысу ауданында, ал Салдыркорган карауыл муарасы Кыргызстан Республикасынын Талас облысында орналаскан [8, с. 40-73; 9, с. 8-12].

Оба-карауылтебе Тастак. Оба-карауылтебе Жамбыл облысынын Т.Рыскулов ауданындагы Терездек ауылынан 10 км отуустж-шыгыста, Тастак езетпч он жагасындагы бикте орналаскан. Онан 2 км солтуспк-шыгыста Орнек ауылынан 6 км онтусткте ортагасырлык Серек каласы; 4 км онтустк-шыгыста Орнек ауылынан 10 км онтусткте Ыстебе бКиНис; 6 км шыгыста Кызылту ауылынан 4 км онтустже Кызылту теркул; 10 км солтустж-батыста Акыртебе темр жал бекеттен онтуспкте ортагасырлык Акыртебе калашыгы; 8 км солтустж-батыста Кекарык ауылынан 1 км шыгыста ортагасырлык Коныртобе каласы; онан 2 км солтуспш-батыста Терезек ауылынан 1 км солтуспкте темр жолдын жиегшс Терезек едл мекеш; 11 км солтуспк-батыста Мамай Кайынды шушынын ОНустК штнде Мамай Кайынды теркудсрл орналаскан. Аташан кала, калашык; едл мекендердн барлыгы оба-карауылтебе Тастактан жне бр-брнНН кернетн аралыкта гр (схема 1). Оба-карауылтебесн 17-18 км солтустж-шыгыста (врнек каласынан 15 км, Кызылту теркулнн 13 км) Малдыбай темр жол бекетнен 13 км шыгыста, 15 км онтустк-шыгыста Малдыбай 1, 1 Малдыбай 2 теркудсрл жне оба-карауылтебеден 18 км солтустж-батыста (Мамай Кайынды 1 теркул) он 9 км батыста Серек едл мекеш орналаскан.

Мамай Кайынды теркудсрлен 9 км батыста Албас ауылынан 0,3 км шыгыста Сөгет едл мекен; онан 7,5 км онтуспкте Кайынды ауылынан 6 км онтуспк-батыста Кайынды езектш он жагасында Кайынды теркулн онан 5 км батыста Албас ауылынан 8 км онтустк-батыста Кызылкайнар шаткалына Кире берісТС Кызылкайнар теркул орналаскан. Кыытас карауыл муарасы Кызылкайнар теркулнн 8,5 км солтустк-батыста, ортагасырлык. Сеіей едл мекеннен 9 км батыста тур.

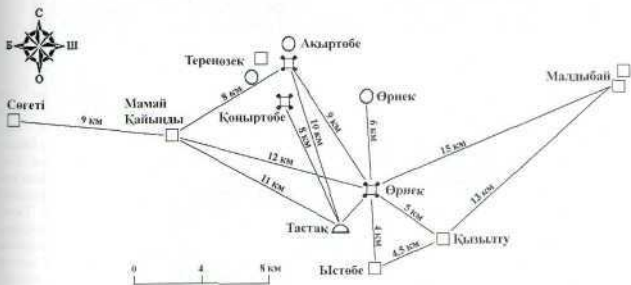

Схема 1 – Тастак карауылтебесінің ортагасырлық қалалармен байланыс жүйесі.

Кызытас карауыл муарасынан Кызылкайнар теркулн мен Серек едл мекен, Серектен Кайынды жне Мамай Кайынды теркудсрл КорнТН аралықта тур. Демек, оба-карауылтебе Тастактан 11 км солтустк-батыста орналасқан Мамай Кайынды теркулден мен онан батыста 9 км жердеп Серек едл мекен арқылы онан батыста 9 км жердеп Кызытас карауыл муарасынын арасында ткелей байланыс болган болса керек.

Карауыл муара Кызытас. Муара Жамбыл облысынын, Жамбыл ауданындагы Ақшалак Темр жол бекеттен 6 км онтуспкте Алапаудың тауалды жазығы арқылы эткен керуен жолдын бойында, ортагасырлык Акыртас кешешш батыс белгіндег Кызытас тебенц үстне салынган (сурет 1). Онан 5 км онтуспш-батыста Ұзынсай езенінің шаткалдан шыға беріснде Ұзынсай карауылтебесі; 12 км жерде Алматы карауыл муарасы; 16 км жерде Алматы карауылтебесі орналаскан. Алмалы карауылтебеснен 3,5 км онтустж-шыгыста Ботамойнак тауарың; ец бик жерінде Ботамойнак 1 карауыл муарасы жне онан 3 км батыста Ботамойнак 2 карауыл муарасы

орналаскан (сурет 2). Ботамойнак 1 мунарасынан 15 км солтүстік-шығыста Кызылтас карауыл мунарасы керші тұр.

Қызылтас, Алмалы карауыл мунаралары мен Алмалы карауылтебеші солтүстік-шығыстан оңтүстік-батысқа қарай бағытталған бір сызықтық бойында орналасқан, олар бір-бірімен кешітіп жерде тұр. Қызылтас карауыл мунарасынан Узынсай карауылтебеші анық көрінеді, ал Узынсай карауылтебеші мен Алмалы карауыл мунарасының арасында келесі тау жоталары жатқандықтан олар бір-бірімен кешіпейді.

Сурет 1 - Қайға қалпында келтірілген Қызылтас карауыл мунарасы.

Қызылтас, Узынсай, Алмалы, Ботамойнак 1, Ботамойнак карауыл мунаралары мен карауылтебешінің деңгейінен 776-1837 м биіктікте, ал Талас өңіріндегі орта ағысында (Алатаудан солтүстік, солтүстік-батыс, батыс бағыттарындағы) ортағасырлық қалалар мен елді мекендер теңіз деңгейінен 440-600 м биіктікте орналасқан. Сонымен қатар да биік жерде орналасқан карауыл мунаралар мен карауылтебешілерден Талас өңіріндегі ортағасырлық қалалар мен елді мекендер ондаған км аралықта көрінеді. Алатаудың солтүстік беткейінде жиектей орналасқан Қызылтас, Узынсай, Алмалы және Ботамойнақ тауының солтүстік беткейінде Алмалы, биік жердегі Ботамойнак 1 карауыл мунаралары мен карауылтебешілерінен солтүстік, солтүстік-батыста Талас өңіріндегі алқабында бірқатар ортағасырлық қалалар, қалашықтар, елді мекендердің ғарыштары сағаттаған. Түймекент ауылының оңтүстік беткейінде Талас өңірінде он жағасындағы ортағасырлық Түймекент қаласы Қызылтас карауыл мунарасынан 23 км солтүстік-батыста, Узынсай карауылтебешінен 25 км солтүстік-батыста, Алмалы карауыл мунарасынан 23 км солтүстікте. Алмалы карауылтебешінен 24 км солтүстікте және Ботамойнак 1, Ботамойнак 2 карауыл мунараларынан 27 км солтүстік бағытында орналасқан. Сарыкөмер ауылының оңтүстік беткейінде Талас өңірінде он жағасындағы ортағасырлық Қостөбе қаласы Қызылтас карауыл мунарасынан 23 км батыста, Узынсай карауылтебешінен 22 км батыста, Алмалы карауыл мунарасынан 15 км солтүстік-батыста, Алмалы карауылтебешінен 13 км солтүстік-батыста, Ботамойнак 1 карауыл мунарасынан 17 км, Ботамойнак 2 карауыл мунарасынан 15 км солтүстік-батыста орналасқан (схема 2).

Бірақ Тараз қаласынан шығыстағы Ботамойнақ тауында Ботамойнак 1, Ботамойнак 2 карауыл мунаралары, оңтүстіктегі Улкенқайың шатқалында Садырқорған карауыл мунарасы, батыстағы Улкенбұрыл тауында Цырынды карауыл мунарасы және солтүстіктегі Кімбұрыл тауында Кімбұрыл карауыл мунарасы орналасқан.

тае карауыл
к-шыгыстан
ен көрүнөтүн
ад Ұзынсай
аткандыктан

ралары мен
агасындагы
р мен елді
орналасқан
р мен елді
орналасқан
ік жеріндегі
ыста Талас
орындары
ағасырлық
Ұзынсай
солтүстікте,
2 карауыл
ік шетінде
ынан 23 км
солтүстік-
расынан 17

ботамойнақ 2
мұнарасы,
Кішібұрыл

Сурет 2 -Ботамойнақ 1 және Ботамойнақ 2 карауыл шірралары

Тараздан бағытта 17 км жердегі Ботамойнақ 2 және 20 км жердегі Ботамойнақ 1 карауыл «наралары Ботамойнақ тауының ең биік жерінде орналасқан, олардап жан-жақты бақылап тұруға өте қолайлы.

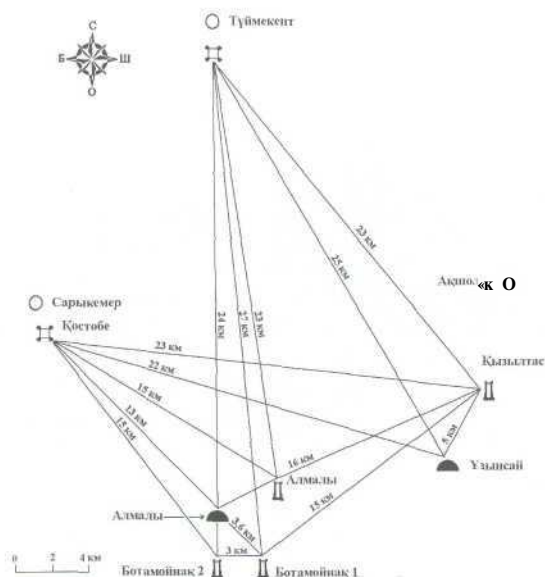
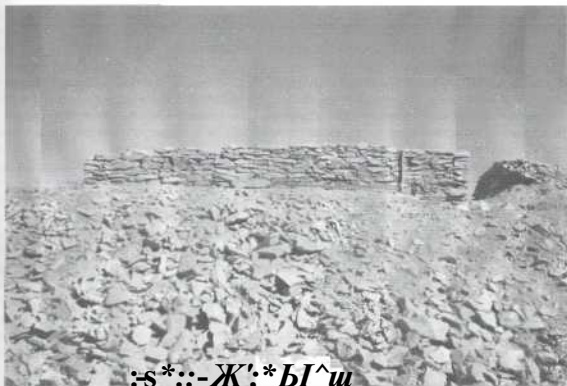

Схема 2 - Алатаудың солтүстік беткейіндегі қарауыл мұнарасы мен қарауыл телдердің ортақасырлық қалалармен байланыс жүйесі!

Ботамойнақ 1 және Ботамойнақ 2 қарауыл мұнараларынан 24 км оңтүстікте Улкенқакла шатқалында, Талас өзенінің сол жағалық биік жарқабағында Салырқаран қарауыл мұнарасы; 7-8 км солтүстік-батыста Жасеркен қарауыл мұнарасы; 37 км батыста Улкенбұрыл тауының шығыс сілеміндегі Қырпынды тауының үстігіше Қыршынды қарауыл мұнарасы және 22-25 км солтүстік-батыста Кітібұрыл тауында Кішібұрыл қарауыл мұнарасы орналасқан (сурет 3). Қыршынды Кітібұрыл қарауыл мұнараларының арасы 18 км, ал Қырпынды-Жасеркен қарауыл мұнараларының арасы 34 км.

Енді Ботамойнақ 2 және Жасеркен қарауыл мұнараларының сжелі! Тараз қаласынан оңтүстікте, оңтүстік-шығыста, шығыста, солтүстік-шығыста орналасқан ортақасырлық қалалар мен қалашықтардың арақашықтығына және олардың бір-бірімен байланысына тоқталып көрсетік. Ботамойнақ 2 қарауыл мұнарасынан 17 км солтүстік-батыста Бесағаш ауылынан 0,6 км жерге ортақасырлық Бесағаш еді! МКСН; 14 км оңтүстік-батыста Жалпақтабе ауылының ортасында Жалпақтабе қалашығы; 13 км солтүстік-батыста Талас ауылынан 15 км оңтүстік-шығыста Томсін Барысхан; 15 км солтүстік-батыста Сарыкемер ауылынан шығыста Қостөбе қаласы орналасқан. Бесағаш еді мекені мен Жалпақтабе қалашығының арасы 7 км, Жалпақтабе-Темсін Барысханның арасы 7 км, Темсін Барысхан-Қостөбе қалаларының арасы 7,5 км.

Сурет 3 - Клийбурыл мунарасының қазба кезіндеп Керімісі

Тараз қаласынан 10 км солтүстікте Юлбурыл тауының биік жерінде орналасқан Кімібурыл мұнарасының төңірегінде үлкенінен-кішіне 30-ға жуық ортағасырлық қалалар мен елді мекендердің қалдықтары сақталған. Юлбурыл қарауыл мұнарасынан 10 км оңтүстік-шығыста Теменгі Барысхан, 11 км шығыста Костебе, 25 км солтүстік-шығыста Түймекент қаласы орналасқан.

Мұнарадан 14 км солтүстік-шығыста Жетібай ауылынан 1 км оңтүстікте Шелтөбе қалашығы; 17 км оңтүстікте Бағара ауылында Бағара қалашығы; 14 км солтүстікте Жетібай ауылынан 6,5 км батыста Қарапәтқұлтебе қаласы; 17 км солтүстікте Бағара ауылынан 4 км батыста Қоңырбайтебе қаласы; 14 км солтүстік-батыста Таотөбе ауылынан 0,3 км оңтүстікте Тастөбе қалашығы; 12 км солтүстік-батыста Еңбек ауылынан 1,7 км шығыста Еңбек төрткүлі; 6 км солтүстік-батыста Бесжылдық қалашығынан 0,6 км солтүстік-батыста Ағтөбе қалашығы; 5 км батыста Бесжылдық ауылының оңтүстік-батысында Бектебе қалашығы; 18 км оңтүстік-батыста Қыршынды қарауыл мұнарасы; 7 км оңтүстік-батыста Шайқорық ауылынан 0,3 км батыста Шайқорық төрткүлі; 13 км оңтүстік-батыста Бектебе ауылының оңтүстік шетінде Бектебе қаласы; 7,5 км оңтүстік-батыста Тараз қаласының солтүстік-батыс шетінде Төрткүл керуен сарайы орналасқан. Осы қалалар, қалашықтар мен елді мекендердің кешігіп бір-бірінен кешігіп жерде тұр.

Ортағасырлық Қыршынды қарауыл мұнарасы Үлкенбурыл тауының шығыс шемдерінің бірі - Қыршынды тауының биік жерінде орналасқан, онан оңтүстік-шығыс, шығыс, солтүстік-шығыс және солтүстікте орналасқан бірқатар ортағасырлық қала, қалашық және елді мекендер көрінеді. Мұнарадан 12 км оңтүстік-шығыста Бектебе қаласы; 16,5 км шығыста Төрткүл керуен сарайы; 20 км жерде ежелгі Тараз қаласы, 12 км оңтүстік-шығыста Шайқорық төрткүлі; 18 км солтүстік-шығыста Юлбурыл мұнарасы; 15 км солтүстік-шығыста Ақтебе қалашығы; 14 км солтүстік-шығыста Бесжылдық қалашығы; 11 км солтүстік-шығыста Еңбек төрткүлі; 16 км солтүстік-шығыста Тастөбе қалашығы; 13 км солтүстікте Аса төрткүлі; 16 км солтүстік-батыста Қаракемер ауылынан 2,5 км оңтүстік-шығыста Бектебе қалашығы және 2 км солтүстікте Қыршынды төрткүлі орналасқан (схема 3).

Елді мекен-қарауылтебе Биназар. Қарауылтебе Жамбыл облысының Талас ауданындағы Талапты ауылынан 12 км оңтүстікте Қарабақыр езегінің жағасындағы Тегіс жерде орналасқан. Қарауылтебеден 8 км оңтүстік-шығыста ортағасырлық Оққум қаласы, 6 км солтүстікте Төрткүл қалашығы; 16,5 км солтүстік-батыста Бостандық ауылынан 1 км солтүстікте Кектебе төрткүлі және 1,8 км солтүстік-батыста Бостандық ауылынан 1,3 км батыста Талас езегінің оң жағасында

Тертукултеб калашыгы орналаскан. Ал енд! Биназар кдрауылтобогамен байланысты калашыктар ме слд! мекендердш бр-бiрiMeH аракашыктыгына келеек: Ок,Ку^{муит} Биназарга дейш 8 км, Биназарда Тертукулге дейш 6 км, Тертукулден Коктебеге дейш 11 км және Тертукулден Тертукултебе калашыгын дейш 12 км, олар бр-бiрiнеH кершетиш аралыкта жатыр.

Eud\ мекен-карауыл гебе Байжантебс, Карауылтебс Жамбыл облысыныц Талас ауданындаг С. Шэйров ауылынан 8,8 км солтуетж-шыгыста Мойынкумныш жиелнде! бикте, Кимак керуе жолына жакын жерде орналаскан. Онан 12 км онтуспкте ортагасырлык Кектебе, 3 км батыа Шаруашылык каласы, 6,5 км солтуспк-батыста Тайтебс калашыгы. 13 км онтуспк-батыа Тертукултебе каланыгы кернегiн аралышта тур.

Карауыл м^нара Аккесенс. Жамбыл облысыныц Талас ауданында!Ы Аккесенс карауН му-нарасы орналаскан Аккесенс тертукл! ортагасырлык Тект^рмас, Атбайлар, Култобс, Адаскантеб каласы және Кеккесенс карауыл муларасымен байланысты. Ортагасырлык, Тектурмас цаласы Кепс батыр ауылынан 6,4 км солтустк-батыста орналаскан. Тектурмас клашыгынан 5 км солту^ткт Атбайлар тертукул, 3 км солтусл^к-батыста Култебе елд! мекен! 6 км жердс Адаскантебс сд! мекен 17 км жерде Аккесенс карауыл мунарасы орналаскан. Аккесене к^Руыл мунарасы Атбайла тертукулшен 14 км солтустк-батыста, Адаскантобе СШ мекен!нен 11 км солтустш-батыста тур, она 11 км батыста (сал солтуеттк-батыста) Кеккесене карауыл м^нарасы орналаскан. Ортагасырлы Калмакарыктыц жагасындагы Аккесенс карауыл муларасынан онтусл^к-пшыгыста орналаска ортагасырлык Атбайлар, Адаскантебс, Култобе, Тектурмас және солтуеттк-батыстагы Кеккесе^ карауыл муларасы КерiНпн т^Р- Халык жайында сакталган аныз-энг!меге Караганда Мойынкум! Кесiп откен керуен жолдын бойында турган Аккесене карауыл муларасын Тараз каласынын хаш Карахан салдырган скен.

